

Replik: Inbyggda problem i den gröna industripolitiken

Svenska Dagbladet den 14 april 2023

Lundaforskarna Max Åhman, Fredrik NG Andersson och Lars J Nilsson (nedan ÅAN) argumenterar på SvD Debatt 10/4 för en aktiv och interventionistisk så kallad grön industripolitik. De hänvisar till Parisavtalet och klimatlagar och menar med detta att Sverige i praktiken inte har något val och att staten bör intervensera och stötta olika satsningar samt backa upp nödvändiga investeringar i infrastruktur.

I artikeln framkommer egentligen inga nya argument. Till skillnad från tidigare har nu förespråkarna för dessa satsningar emellertid sett sig nödgade att lägga in brasklappar om att det finns risker och att vissa saker behöver skötas ordentligt. ÅAN skriver bland annat att man måste vara "transparent, tillåta granskning, och vara beredd på att utvecklingen kan ta andra vägar".

Att först ge sitt stöd till den aktiva industripolitik som förts gällande stålsatsningarna i Norrland och därefter lägga in dessa formuleringar blir ett sätt att föregå kritik utan att egentligen ta den på allvar. I praktiken ägnar sig ÅAN, bildligt talat, åt att förespråka äppelkaka, men bara under förutsättningen att den inte innehåller några äpplen.

Aktiv, "grön" industripolitik av det snitt som givit upphov till Hybrit, H2 Green Steel och andra satsningar i Norrland är inte förenlig med ideal om transparens och granskning. Miljarder i "gratispengar" ställs till företagens förfogande via olika ansökningsprocedurer som är dömda att leda till nepotism, storskalig bidragskapitalism och bristande transparens.

Därför är det heller ingen slump att vi bevittnat en frånvaro av transparens och granskning gällande de stora stålprojekten i norr. I SvD har Peter Wennblad dokumenterat hur LKAB rundade den socialdemokratiska regeringen. Bolaget struntade i att följa det regelverk som borgerliga och socialdemokratiska regeringar lyckats få på plats för att undvika ett nytt Nuon-debacle. När ansvariga politiker börjar ställa frågor gömmer sig Hybritföretagen bakom vaga hänvisningar till sekretess, något som även de ansvariga för Stålverk 80 gjorde. De utfästelser som man lämnat gällande utredningar av konsekvenser för det svenska elnätet visade sig bestå av tolv powerpoint-bilder, inklusive försättsblad. Företagen hoppades uppenbarligen att det skulle gå att gömma sig bakom en vag och välmenande retorik om grön omställning.

Vi har i ett trettiotal artiklar de senaste två åren frågat företrädare för dessa bolag varifrån elektricitet motsvarande hela Finlands förbrukning ska komma. Svaren har uteblivit. I ett Sverige som befinner sig i en strukturell elkris som kommer att bestå i många år har varken ÅAN eller något av företagen givit något ordentligt svar på den här frågan.

Mot bakgrund av ovanstående vore det intressant att veta huruvida forskarna Åhman, Andersson och Nilsson anser att Hybritföretagen och den gröna industripolitiken hittills levt upp till erforderliga krav på transparens och granskning.

Forskartrions formuleringar om att man skall vara beredd på att "utvecklingen kan ta andra vägar" är också intressanta. I vilken utsträckning är det möjligt att byta väg när EU ställt 430 miljarder euro till förfogande just för vätagasbaserade satsningar? Med så mycket stödpengar knutna till en viss teknik blir den extremt gynnad i förhållande till andra alternativ. Hur påverkas möjligheterna att dra i bromsen och byta riktning när flera av världens mäktigaste politiker använt projektet som ett skyltfönster för sina storslagna satsningar på hållbar utveckling?

Vidare skriver forskarna att även företagen borde ta en stor del av risken och att marknaden kommer att "sälla bort mindre lyckade projekt". I förhållande till den gröna omställningens verklighet framstår dessa formuleringar tyvärr som önsketänkande.

Den aktiva, "gröna" industripolitiken har ställt så mycket bidrag och billiga lån till förfogande att vi hamnat i ett läge där en vd för ett miljardärkontrollerat bolag skriver en debattartikel i Dagens Industri och öppet tigger om miljardbidrag till sina förment gröna satsningar. Miljardärer tigger miljarder från skattebetalarna och verkar inte ens tänka tanken att erbjuda några av sina aktier i kompensation. Denna storskaliga bidragskapitalism är en logisk följd av den aktiva "gröna" industripolitik som utvecklats i Bryssel och nu även blomstrar i Sverige.

Bristen på insyn, granskning och möjligheter att ändra riktning är direkta konsekvenser av den storskaliga, interventionistiska industripolitiken som sjösatts i den gröna omställningens namn. Nuvarande och före detta toppolitiker, statliga jätteföretag, riskkapitalister och andra makthavare utnyttjar nu dessa system till ömsesidig båtnad. Tyvärr verkar ÅAN:s och många andra forskares idealism och godtrogenhet leda till att de blundar för de skadeverkningar som en nepotistisk bidragskapitalism ger upphov till.

Jan Blomgren
Magnus Henrekson
Christian Sandström